II

Pisma Cankarja Reji

1

Dragi!

Predvsem se Tebi in Tvoji gospej prav od srca zahvaljujem za vso veliko in prijazno gostoljubnost in posebno še za vse potrpljenje, ki sta ga imela z menoj. S toplim veseljem se bom zmirom spominjal na tiste kraške dni, ki so minili, kakor da bi trenil. —

Bled me je na moje silno začudenje popolnoma razočaral. Ko sem romal po svoji ljubi stari poti kraj jezera, se mi je stožilo po Krasu. Morda le zato, ker skoraj ne slišim slovenske besede in ne vidim slovenskega obraza; ali vseeno je: dalj nego do prihodnje srede ne ostanem tukaj, temveč le toliko počakam, da napišem kako malenkost.

Pri mojih znancih je tujcev nabito od vrha do tal. Pa sem le dobil še dosti prijetno sobo. Pred par dnevi je prišla sem gospa Jerajeva z Dunaja; saj jo menda poznaš. Mislim, da se danes snideva.

Ali si govoril z drjem. Tumo? Jaz sam mu res ne morem pisati — čému bi bilo to podobno? Seveda z veseljem pridem še višje na Gorenjsko za nekaj dni, — potem pa bodi, kakor je bilo rečeno: za mesec dni v Ljubljano delat, a nato v Pariz; in vse barke zažgati za seboj!

Na Rožnik, kajpada, ne pojdem, razen morda zjutraj kavo pít. Danes pišem tudi Župančiču ter mu sporočim, kar in kakor je treba. Mislil sem že dopoldne iti pogledat v Kesslerjevo villo, pa se mi kar ni hotelo. Ali če bi bil že tu, bi mi bili Sekovanovičevi povedali.

Ako mi pišeš, naslôvi pismo na »Hôtel Sekovanovič«; tukaj kosim in večerjam — iz ljube navade.

Zdravja je v meni na kupe; navsezgodaj sem se šel vozit po jezeru. Bog blagoslovi Kras in vse njegove prebivalce!

Še enkrat: najtoplejšo zahvalo in iskrene pozdrave Tebi, gospej, Zdenki in nekoliko tudi Tokiju!

Na Bledu — Ivan
18. 7. 1912 — Cankar

2

Dragi!

Koj v četrtek sem poslal »Dom in Svetu« rokopis, pa še danes ni odgovora. Čeprav ne razsipljem, so krone kar čudežno šle. Prosim Te lepo, pošlji mi brzojavno 40 K, ki Ti jih vrnem precej, ko dobim od Kalana. Naslôvi »poste restante«, da ne bo iskanja.

Župančič je še zmirom na Rožniku. Tudi od njega še nisem dobil odgovora. Kesslerjevi nekako molčé o njem, jaz jih pa tudi nisem nič izpraševal.

Začel sem z nadaljevanjem »Milana in Milene«, pa ne gre posebno izpod rok, najbrž zato ne, ker dežuje neprestano.

Lepo te pozdravlja

Na Bledu Ivan Cankar
21. 7. 1912

3

Dragi!

Kaj nisi prejel mojega pisma? — Ako še nisi poslal, Te lepo prosim, nemudoma 40 K — kar na adreso Cankar—Bled — ker nisem še ničesar dobil iz Ljubljane in sem se tu že zadolžil. Jutri bi se že odpeljal v Kranjsko Goro; včeraj mi je dr. Tuma brzojavil.

Lepo Te pozdravlja

Bled Ivan Cankar
24. 7. 1912

4

Dragi!

Še enkrat! Pojutrišnjem se moram odpeljati s Kranjske Gore, pa skoraj za vožnjo več ne bo! Prosim Te — in nikar ne kolni! — da mi pošlješ brzojavno 50 kron. Saj bi rekel Tičarju, pa me je malo sram. Res da nisem živel prerazkošno, ali vrag vedi, kako to gre! Povem Ti odkrito, da nisem tukaj pisal prav ničesar, niti besede*; pa ravno tako odkrito, da nikjer in nikoli nisem dobil toliko novih načrtov in idej.

Včeraj popoldne sem se vrnil z Vršiča. Moj Bog, koliko lepota! Tuma se je zgražal, da tako malo »lazim«, pa ni pomislil, da se en sam prizor človeku tako vseka v dušo, da živí od njega vse leto, medtem ko so turistu goré prav tisto, kakor meščanu ulice. Ves omamljen sem bil! Čakaj, Ti pošljem fotografijo!

Od tu se odpeljem v Ljubljano, pa ne na Rožnik. Dné 6. sept. bom v Trstu predaval.

---

* Ta Cankarjeva izpoved ne potrjuje sporočila Jože Budinekove o njem: »... in vendar je ta čas pisal ‚Milana in Mileno'!« (Pisma I. C. III., str. 248). Njeno sporočilo se opira na dejstvo, da je v Cankarjevi sobi na mizi ležal nedokončani rokopis ‚Milana in Milene', v katerega je skupaj z Avgustom Pirjevcem v Cankarjevi odsotnosti vpisala neke pripombe (po informaciji Izidorja Cankarja).

Nato pa — kakor božja volja! Tukaj ne morem, na noben način ne morem delati.

Tebi, gospéj in Zdenki prisrčne pozdrave!

Kranjska Gora (št. 53) Ivan Cankar
20. VIII. 1912

Pa res zanesljivo pošlji — iz Ljubljane še zdaj nisem dobil ničesar!!

III

Dopisovanje Tuma—Reja II.

1. Pismo Tume Reji od 5. avgusta 1912.

Velecenjeni gospod doktor!

Cankar je tu od torka 30. VII. Bil sem v Gorici, ko se je brzojavno oglasil iz Bleda, od koder ni mogel vsled pomanjkanja denarja. Stanovanje ima čisto in zračno, pogled naravnost na Razor in Prísojnik, na dnu Pišenske doline. Sprehodov v okolico ima vse polno. Temperatura čez dan v sobi 18—20 C. Prvi dan smo kosili skupaj v hotelu Razòr. Želel si je, da plačuje in naroča sam. Otrokom, imam jih seboj pet, preskrbel sem seveda hrano doma in ostajam na kosilu ž njimi. Vsled tega ostaja Cankar sam, oziroma je navezan na družbo v hotelu. Sedaj sta skupaj z dr. Mrharjem, prof. iz Trsta, z ženo in svakinjo. Zvečer smo skupaj. 1. VIII. bili smo z otroci in Cankarjem na Mangartskih jezerih cel dan. Videl je Cankar našo najlepšo dolino, po moji sodbi najlepšo podobo iz alpske prirode. Kljubu tej prvi ekskurziji brez telesnega napora ga nisem odtlej mogel več spraviti na kak večji sprehod ali izlet. Raje se potika sam okoli. Celo na slavnost otvoritve koče na Vršiču ga ni bilo spraviti. Izgovarja se, da ni za hojo in da potrebuje svojih poti. 2. VIII. naletel je na nekdanjega sošolca, zvečer prišel je pijan v hotel. Večerjeti ni hotel nič in pil še naprej. Pustil sem ga v družbi Mrharjevih. 3. VIII. pravi, imel je moralnega mačka in zato je samotaril po okolici. Včeraj zvečer, ko smo se vrnili z Vršiča, bil je tam tudi prof. Mrhar, obdelovala sva ga precej dolgo in ga malo omehčala.

Iz tega poročila vidite, da bo s Cankarjem teško kaj! Zanj je treba neke sile, dasi bi se po daljši vzgoji dalo doseči mnogo. Zamenjava svojo osebo in svoja dela. Je kot otrok, ki ne pozna najmanjšega vladanja samega sebe. Treba mu je pripravljati jed in skrbeti sploh zanj, kakor za otroka. Manjka volje vsled nerabe tekom več let.

Glavni namen navaditi ga na telesni trud in mrzlo studenčnico, izpotiti ga vsak dan in spraviti v red srčno gibanje — se mi ne posreči.